

Det ydre påvirker det

Af Kirsten Brøndum,
Vidensteamets sekretariat

Den fysiske indretning af boligen påvirker både beboernes adfærd og den pædagogiske indsats. Der er derfor god grund til at gå tæt på indretningen af et botilbud. Den skal passe til målgruppen.

Som mennesker lader vi os påvirke af vores daglige fysiske omgivelser. De kan være med til at forstærke både positive og negative sindsstemninger. Meget tyder på, at udviklingshæmmede og hjerne-skadede er særligt sensitive over for det omgivende miljø. Udadrettet adfærd, demens, autismeforstyrrelser eller andet kræver i særdeleshed særlige indretningsløsninger.

Arkitekturpsykologien

En problemskabende adfærd kan ikke alene for-

klares med psykiatriske diagnoser, typen af hjerne-skade, eller personale-normeringen. Den fysiske indretning af boligen påvirker også adfærden. Internationalt er der forsket meget i arkitektur-psykologi, og man ved i dag en del om, *hvordan* omgivelser kan påvirke os. Så kan man spørge: Hvilke krav stiller man så til boliger for mennesker med psykiske handicaps? Der gives ikke enkle svar, men mange og forskellige svar. Det skyldes først og fremmest, at forskellige målgrupper stiller meget forskellige krav. Det er ikke ligegyldigt om man er selvskadende, dement, epileptiker eller senhjerne-skadet. Forskellige målgrupper kræver forskellige indretningsløsninger.

Regensen

På det nordlige Djursland ombyggede man sidst år to mindre boliger fra et tidligere psykiatrisk pleje-

hjem til et samlet hus for fem børn og unge med adfærdsforstyrrelser og generel retardering (se artiklen s.6). Et botilbud skal både være et hjem for beboerne og en arbejdsplads for pædagogerne. Forstander Erik Petersen vidste af erfaring, at det ville få stor betydning, at stedet blev indrettet, så man både kan føle sig hjemme og samtidig yde den bedste pædagogiske indsats. Afdelingsleder Inge Pedersen mener, at med en dårlig fysisk indretning kan man være nok så dygtig til sit arbejde, men det virker ikke.

Der er mange modsatrettede hensyn og overvejelser at gøre sig når man bygger. Der skal skabes en hjemlig følelse. Men samtidig kræver for eksempel autisme-forstyrrelser enkelthed, ligesom udadreagerende ikke skal fristes af lystestager og

lignende inventar "der er så dejligt nemme at kaste med". Endelig er der de praktiske hensyn til rengøring og lignende. Erik Petersen og Inge Pedersen kalder det en langtidsinvestering, at de var med ind over den mindste detalje i tegningen af huset. Og de var ikke bange for at sige "du'r ikke", og fortælle arkitekterne, hvad de havde brug for. Resultatet er blevet et godt og funktionsdueligt byggeri.

Krav til boligen

Regensens indretning giver med flere spise- og opholdssteder, forskellige værksteder og udeområder god mulighed for, at beboerne kan få ro og undgå at være sammen i større grupper. Mennesker med problemskabende adfærd har brug for at kunne trække sig tilbage for sig selv. De er en målgruppe der let afledes og forstyrres, så boligen skal indrettes enkelt. Regensens vægge kan derfor, på andre, virke lidt bare.

Overvågning

Beboere i et botilbud har det ikke godt med hele tiden at føler sig overvåget. På Regensen har man gjort meget ud af at tegne huset, så pædagogerne på en naturlig måde kan holde øje med børnene. I husets centrum og hjerte har man placeret spisekøkkenet og ved siden af medarbej-

indre

dernes kontor. Børnenes værelser er fordelt på hver sin side af køkkenet.

Alle de centrale rum er med vilje placeret sammen i stueetagen. Ellers kan beboerne nemt begynde at skabe territorier, hvor pædagogerne ikke har noget at gøre. Indretningen gør, at børnene ikke føler sig overladt til sig selv, og den giver medarbejderne en naturlig gang og udsyn til alle dele af huset og til de, der leger i den lukkede have.

At føle sig hjemme

Alle mennesker har et fundamentalt psykologisk behov for et sted at føle sig hjemme. Forskning viser en klar sammenhæng mellem aggressiv og stereotyp adfærd og botilbud, der alene på baggrund af deres indretning vurderes som svære at føle sig hjemme i. Man kan altså se, at oplevelsen af en hjemlig følelse påvirker adfærden. Fx giver træ på gulvet frem for linoleum en hjemlig følelse. Men forskningen kan ellers kun i begrænset omfang pege på, hvad der præcist giver denne effekt. På Regensen er møbler og inventar af god kvalitet. Man har været meget omhyggelig med indretningen og gør meget ud af, at der altid er ordentligt. Hvis der går et glas i et billede, bliver det skiftet ud med det samme, ligesom væggene bliver vasket eller malet

over, hvis nogen har tegnet på dem. *"Så føles det mindre som en institution"* siger Inge Pedersen og tilføjer: *"At være ligeglad med, hvordan der ser ud, eller om der spises af juleplatten, er jo dårlig norm og kultur for både børnene og medarbejderne"*. Arkitekturpsykologien viser da også, at hvis ikke de fysiske omgivelser giver næring til vores identitet, så kan vi ikke føle os hjemme.

Særlige hensyn ved problemskabende adfærd

Udadreagerende og selvskadende adfærd stiller særlige krav til indretningen. Boligen skal indrettes så konflikter, magtændelser og skrammer undgås. Regensen har derfor to døre i de fleste rum. Så kan medarbejderne i en konfliktsituation altid trække sig. Og det er ifølge forstander Erik Petersen noget der virker. Flere af Regensens beboere har desuden tidligere været selvskadende. En af drengene er helt holdt op med at gøre skade på sig selv, efter at han flyttede ind. Inge Pedersen er ikke i tvivl om, at det bl.a. skyldes, at det fysiske miljø er indrettet sådan, at han ikke har muligheden. Han har ingen adgang til sakse eller knive, og der er ingen knappenåle, kun magnetavler. Inge Pedersen fortæller videre, at det virker voldsomt på mange,

at Regensen har sat læs på skuffer og skabe. Men som hun siger, så handler det om at passe på sig selv og på børnene.

Udemiljøet

Udemiljøet er vigtige for udviklingshæmmede med en problemskabende adfærd. Miljøer der giver mulighed for forskellige beskæftigelser. På Regensen udnytter de deres gode omgivelser med fodboldmark, skov, og en stor gammel bygning med metalværksted og poolrum. Inge Pedersens ambition er at skabe en hjemfølelse for børnene. Bruge området og finde mening i det. Til sommer vil de også tage det gamle gartneri i brug. Plante frø, der kan spire og gro. Netop planter og vækster har en stabiliserende virkning på udadreagerende.

Kompenser for handicappet

Denne artikel har kun berørt emnet indretning. Fx har brugen af lys og farver stor indvirkning på psyken. Det er i vidt omfang en pædagogisk opgave at indrette et botilbud tilpasset målgruppen. En god indretning kompenserer og skaber balance i forhold til handicapet. En dårlig indretning fastholder ubalancer.

På www.vidensteam.dk/100-135.aspx kan du finde henvisninger til artikler om indretning og arkitekturpsykologi.

Hvad er Vidensteamet?

Vidensteamet er et landsdækkende samarbejde omkring psykisk handicappede og senhjerneskadede med problemskabende adfærd.

Formålet med Vidensteamet er at indsamle og videreformidle viden og medvirke til at forbedre indsatsen over for målgruppen. Vidensteamet henvender sig i sit arbejde til pædagoger og andet praksispersonale samt til forvaltningspersonale.

Vidensteamet består af repræsentanter fra alle amter, Københavns- og Frederiksberg Kommune samt Bornholms Regionskommune. Sekretariatet er placeret i Landsbyen Sølund i Skanderborg.

Du kan læse mere om Vidensteamet og vores aktiviteter på www.vidensteam.dk

Du er velkommen til at kontakte sekretariatet på tlf: 87931143 eller e-mail: dtr@solund.aaa.dk

Hvad er Rejseholdet?

Rejseholdet er Vidensteamets landsdækkende konsulenttjeneste. Det består af 60 konsulenter, der rejser ud og hjælper med at løse faglige problemer. Læs mere på www.vidensteam.dk eller send en e-mail til Per Lærkegaard på: pel@solund.aaa.dk